

CONSIDERAȚII PRIVIND RECUNOAȘTEREA ȘI EVALUAREA ACTIVELOR FINANCIARE CONFORM IFRS

*Grabarovschi Ludmila, dr., conf.univ.,
catedra “Contabilitate și audit”, ASEM*

Abstract

In order to ensure the credibility of the accounting information, the changes provided by the International Financial Reporting Standards (IFRS) require the classification of the financial assets according to the following categories: financial assets carried at amortised cost and financial assets carried at fair value. Because of the complexity of the assets measurement process that isn't an automatic one but a process that requires the application of a professional judgment, this article aims to define the directions of improvement of the financial assets accounting process, through their recognition, classification and measurement.

Mediul economic contemporan impune entităților, concomitent cu operațiunile aferente activității de bază, realizarea tranzacțiilor cu active financiare. Conform Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) activele financiare trebuie tratate ca parte componentă a instrumentelor financiare. Principiile contabilității acestora pe plan internațional sunt prevăzute în următoarele IAS/IFRS: IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare”, IAS 39 „Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare”, IFRS 7 „Instrumente financiare: informații de furnizat”, IFRS 9 „Instrumente financiare”.

În conformitate cu prevederile IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare” activ financiar este considerat orice activ care reprezintă:

- a) numerar;
- b) un drept contractual de a primi de la o altă entitate numerar sau orice alt activ financiar sau de a schimba active (instrumente financiare) cu o altă entitate în condiții favorabile entității;
- c) un instrument de capitaluri proprii al altei entități.

Drepturile contractuale de a primi de la o altă entitate numerarul reprezintă creanțe. Drepturile contractuale de a schimba active cu o altă entitate în condiții favorabile apar la procurarea cambiilor, obligațiunilor, altor titluri de natura datoriei. Instrumentul de capitaluri proprii al altei entități reprezintă contractul care oferă dreptul la o parte din capitalul acesteia în forma acțiunilor sau cotelor de participație.

Regula generală de recunoaștere inițială stabilită în IAS/IFRS prevede că entitatea trebuie să recunoască activul financiar atunci când el devine parte a prevederilor contractuale ale unui instrument financiar. În acest sens contabilul trebuie să delimiteze activele financiare de cele nefinanciare. Componenta unor astfel de active este prezentată în tabelul 1.

Tabelul 1

Componenta activelor financiare și nefinanciare

Nr. crt.	Active financiare	Active nefinanciare
1.	Numerar, depozite și echivalente de numerar	Imobilizări necorporale
2.	Împrumuturi acordate altor entități	Imobilizări corporale
3.	Creanțe de natură financiară (factoring, leasing, garanție de bună execuție etc.)	Stocuri
4.	Valori mobiliare ale altor entități (acțiuni, obligațiuni, cambii etc.)	Creanțe în formă de barter sau avansuri acordate în formă de creanțe
5.	Cote de participație	Creanțe privind decontările cu bugetul
6.	Instrumente financiare derivate (contracte futures, contracte forward, opțiuni etc.)	Alte creanțe de natură non-contractuală

Evaluarea activelor financiare presupune delimitarea în timp a două momente relevante: evaluarea inițială și evaluarea ulterioară. *Evaluarea inițială* a activelor financiare se efectuează la costul de intrare sau valoarea determinată în contractul de dobândire a acestora. Costul de intrare, la rândul său, include costul de procurare (sau valoarea justă a altei forme de compensare acordate) și costurile de tranzacționare aferente (comisioane și onorarii achitate consultantilor, brokerilor și dealerilor, taxe prevăzute de actele normative în vigoare, alte costuri tranzacționale).

Modul de *evaluare ulterioară* a activelor financiare depinde de categoria din care acestea fac parte. Dat fiind acest fapt, vom remarca că reglementările privind evaluarea și contabilitatea activelor financiare în sistemul IAS/IFRS constituie obiectul numeroaselor dezbateri. Standardele care reglementează procedurile de contabilitate referitoare la aceste active au suportat în ultimul timp modificări și completări ce țin de clasificarea și evaluarea activelor financiare, deprecierea și derecunoașterea acestora etc. Ca urmare, IASB a publicat standardul IFRS 9 "Instrumente financiare" care în viitor va înlocui standardul IAS 39. În decembrie 2011 au apărut modificări

referitoare la amânarea datei de intrare în vigoare obligatorie a acestui standard de la 1 ianuarie 2013 la 1 ianuarie 2015 (cu posibilitatea aplicării înainte de termenul prevăzut).

Trecerea la aplicarea IFRS 9 presupune că entitățile trebuie să țină cont de următoarele. Spre deosebire de IAS 39 care prevedea patru categorii de active financiare (active de tranzacționare, active deținute până la scadență, împrumuturi și creanțe și active disponibile pentru vânzare), IFRS 9 prevede clasificarea activelor financiare doar în două categorii:

- a) active financiare evaluate la costul amortizat;
- b) active financiare evaluate la valoarea justă.

Această clasificare se bazează pe o nouă abordare în gestiunea activelor financiare care pune la evidență caracteristicile modelului de afaceri al entității și fluxurile de numerar contractuale aferente acestora. Menționăm că conform IFRS 9 „entitatea poate avea mai mult de un model de afaceri, de exemplu, entitatea poate deține un portofoliu de investiții pe care îl gestionează cu scopul de a colecta fluxuri de numerar contractuale și un alt portofoliu de investiții pe care îl gestionează cu scopul de a-l tranzacționa în vederea realizării modificărilor la valoarea justă” (B4.1.2 din IFRS 9). Descrierea conceptului „modelul de afaceri” reieșind din principalele caracteristici calitative ale acestuia - colectarea fluxurilor de numerar contractuale sau realizarea acestora prin vânzarea activelor - este prezentată în anexa la IFRS 9.

În cazul în care entitatea grupează activele financiare în scopul colectării fluxurilor de numerar contractuale (activele în formă de împrumuturi și creanțe care nu sunt deținute în scopul tranzacționării sau titluri de valoare deținute până la scadență) astfel de active pot fi evaluate la costul amortizat dacă îndeplinesc următoarele condiții: în primul rând, activul trebuie să fie încadrat într-un model de afaceri al cărui obiectiv e colectarea fluxurilor de numerar contractuale ca urmare a deținerii acestor active, iar în al doilea rând termenele contractuale ale activului financiar dau naștere la fluxuri de numerar care reprezintă exclusiv plăți ale principalului și dobânda aferentă. În așa caz la calcularea costului amortizat se aplică rata dobânzii efective și valoarea actualizată a activului financiar.

La fiecare dată a raportării entitatea determină dacă există sau nu temei pentru deprecierea activelor financiare evaluate la costul amortizat. Deprecierea se recunoaște direct în componența pierderilor din depreciere sau prin utilizarea unui cont de provizion. Mărimea pierderii din depreciere se determină ca diferența dintre valoarea contabilă a activului financiar și valoarea curentă a fluxurilor de numerar viitoare actualizate cu rata efectivă inițială a dobânzii. În practica contabilă deprecierea valorii și recuperabilitatea acesteia pot fi evaluate și recunoscute separat pentru activele financiare semnificative din punct de vedere individual și la nivel de portofoliu pentru un grup de active similare care nu sunt identificate. Dacă entitatea constată că nu există nici un temei obiectiv pentru deprecierea valorii unui activ financiar evaluat separat, semnificativ sau nu, ea poate include acest activ în grupa activelor financiare cu caracteristici similare în scopul creării unui provision colectiv pentru deprecierea valorii. Pentru activele care sunt estimate individual și pentru care este sau continuă a fi recunoscută pierderea din deprecierea, provizionul se constituie în mod individual pentru fiecare activ.

În cazul în care entitatea grupează activele financiare în scopul tranzacționării acestea se evaluează la valoarea justă. *Valoarea justă* a unui activ financiar reprezintă valoarea la care activul financiar poate fi schimbat într-o tranzacție curentă benevolă între părți și confirmată de prețul activului cotate pe piață. Dacă activul nu este cotate, valoarea justă trebuie determinată pe baza unor modele și tehnici recunoscute care trebuie să asigure o aproximare rezonabilă a valorii de piață. Astfel de modele și tehnici trebuie testate periodic (și revizuite, după caz) prin compararea valorilor existente cu prețurile tranzacțiilor aferente activelor similare sau pe baza oricăror informații de piață disponibile.

Situația comparativă privind gruparea și evaluarea ulterioară a activelor financiare conform IAS 39 și IFRS 9 este sintetizată în tabelul 2.

Active financiare conform IAS 39 și IFRS 9

IAS 39		IFRS 9	
Categorie	Evaluare	Categorie	Evaluare
1. Active de tranzacționare	La valoarea justă prin situația de profit și pierdere	1. Active deținute cu scopul colectării fluxurilor de numerar contractuale	La costul amortizat
2. Titluri de valoare deținute pînă la scadență	La costul amortizat	2. Active de tranzacționare	La valoarea justă prin situația de profit și pierdere
3. Împrumuturi și creanțe	La costul amortizat		La valoarea justă prin componența altor elemente ale rezultatului global
4. Titluri de valoare disponibile pentru vânzare	La valoarea justă prin componența altor elemente ale rezultatului global		

Așa cum se observă din tabelul de mai sus, evaluarea activelor financiare la valoarea justă admite două modalități de recunoaștere a diferențelor de valoare:

- prin situația de profit și pierdere (metoda de bază);
- prin alte elemente ale rezultatului global (ca excepție, în funcție de modelul de afaceri aplicat).

Diferențele de valoare aferente unui activ financiar evaluat la valoarea justă se recunosc în componența elementelor rezultatului global (p. 5.7.1 din IFRS 9) în cazuri în care activul respectiv reprezintă:

- parte a unei relații de acoperire împotriva riscurilor (operațiunile de hedging);
- investiție într-un instrument de capitaluri proprii.

Dacă entitatea a ales evaluarea unor active financiare în formă de acțiuni (altele decât cele deținute în scopurile tranzacționării pentru care o astfel de alegere este interzisă) la valoarea justă prin elemente ale rezultatului global, se vor lua în considerare următoarele:

- dividendele din investiția respectivă se recunosc nu ca elemente ale rezultatului global, ci în profit sau pierdere, cu excepția cazurilor în care dividendele reprezintă o rambursare a investiției inițiale;
- nici o diferență aferentă modificării valorii juste (inclusiv deprecierea sau ieșirea acestor active) nu se transferă din alte elemente ale Rezultatului global în Profit sau pierdere, deși anterior, în conformitate cu normele IAS 39, astfel de diferențe (inclusiv pierderile din deprecierea valorilor mobiliare din aceeași categorie) se transferau în Situația de profit și pierdere. Conform noilor norme pierderile din depreciere rămân în componența altor elemente ale Rezultatului global care, reieșind din opiniile specialiștilor, este un plus din punct de vedere al întocmirii situațiilor financiare.

După cum rezultă din cele de mai sus, gruparea activelor financiare în funcție de modelul de afaceri aplicat necesită o abordare profundă și cuprinzătoare. De exemplu, nu toate activele financiare, cum ar fi obligațiunile, pot fi evaluate la costul amortizat, chiar dacă există intenția de a organiza colectarea fluxurilor de numerar contractuale (obligațiunile convertibile în acțiuni nu se încadrează în această categorie). Astfel, entitățile care vor aplica tratamentele contabile noi privind activele financiare conform cerințelor IFRS trebuie, în primul rând, să elaboreze și să formalizeze strategiile privind „modelul de afaceri” în gestionarea diferitelor grupe de active financiare și apoi să ia cele mai adecvate decizii privind clasificarea și evaluarea acestora.

Bibliografie

1. Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS): incluzând Standardele Internaționale de Contabilitate (IAS) și Interpretările lor la 1 ianuarie 2007, Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Moldpres. Chișinău, Tipografia Centrală, 2008.
2. IFRS pentru IMM. Standardul Internațional de Raportare Financiară (IFRS) pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii (IMM-uri). Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România. IFRS, iulie 2009.
3. Planul de dezvoltare a contabilității și auditului în sectorul corporativ pe anii 2009 – 2014, modificat și aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1507 din 10 august 2010 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 148 -149 din 17 august 2010.
4. Standarde Internaționale de Raportare Financiară - Ghid practic 2009, Traducere autorizată de Banca Mondială, Editura Irecson, 2009.
5. Jianu Ionel, Evaluarea în contabilitate: teorie și metodă, Ed. Economică, Bucuresti, 2012.